

Waterschap De Vechtstromen over verdroging:

‘Het is wel een beetje strijd tussen grond en water’

De klimaatverandering zal ook voor Nederland gevolgen hebben. Eén daarvan is de verdroging, wat niet hetzelfde is als droogte. Netto neemt de neerslag zelfs toe, maar de verdeling over het jaar verandert. Naast periodes van extreme neerslag komen er ook periodes van extreme droogte. Dat heeft gevolgen voor de landbouw en de natuur en kan ook de drinkwatervoorziening raken. Er is brede overeenstemming dat het watersysteem aangepast moet worden. Wel is de vraag: hoe? In de serie *Van wie is het water* spreken wij met belanghebbenden.

In Nederland zijn er 21 waterschappen. Ik praat met Robert van Lenne, strategisch adviseur van waterschap Vechtstromen. Een gesprek over het einde van de maakbaarheid. En dat een natuurlijker watersysteem ruimte nodig heeft.

Jullie bestuursakkoord en ook het waterbeheerprogramma 2023-2027 (WBP) zijn vrij realistisch.

RdL: Dat klopt. Wij zien steeds meer dat er einde is aan de maakbaarheid van het watersysteem.

Waar zit dan die grens?

RdL: Dat verschilt per gebied. Bij 40 % van onze gebieden moeten wij in de zomer water vanuit de IJssel of het IJsselmeer toevoeren. Dat wordt wel 8 meter omhoog gepompt en verder op in vrij verval weer ‘losgelaten’. Maar dat kan natuurlijk niet onbelemmerd, want je wil die IJssel ook bevaarbaar houden. Er ontstaat dan een soort disbalans tussen vraag en aanbod. De periodes van droogte zijn langer, en er is ook meer zonneschijn dus ook meer verdamping. De vraag naar water neemt toe, voor landbouw en natuur. Na 2018 hebben wij besloten dat wij geen nieuwe wateraanvoergebieden ontwikkelen. In de bestaande gebieden zal de toevoer wel vergroot worden naar verwachting.

Volgens het WBP is het gewenste peilniveau van de afwatering nog in balans met het actuele peilniveau, maar gaan jullie het toch evalueren.

RdL: Die evaluatie vindt regelmatig plaats en ook bij een nieuwe functies zoals nieuwe woonwijken. Dan verlagen we het peil en/of stellen we voorwaarden aan het vasthouden van water. Het omgekeerde gebeurt ook. Bijv. in het Bargerveen, dat is Natura 2000-gebied, hoogveengebied. Daar hebben we hele grote buffers omheen gemaakt die we vol zetten met water, om te voorkomen dat het regenwater wegloopt.

Aan de ene kant wil je het vasthouden. Aan de andere kant hebben we de normering regionale wateroverlast dat zegt dat landbouwgronden, woonwijken, etc. bepaalde ontwatering moeten hebben. Anders kan er een schadeclaim naar het waterschap komen. Bij het Bargerveen is dat allemaal nog heel technisch opgelost.

Dat is het dilemma van de maakbaarheid van het systeem. De vraag is misschien ook wel of je altijd alle functies op alle plekken kunt houden. Om een natuurlijk systeem te kunnen waarborgen. De brief van minister Harbers Water en Bodem Sturend (november 2022) gaat daar ook over. Over het einde van de maakbaarheid van het systeem. Dat zien wij bijvoorbeeld in dit gebied, meer richting Twente, dat is een hoge zandrug, waar het water afstroomt. En dit wordt kurkdroog in de zomer.

En daar zit ook landbouw?

RdL: Ja, en ook wel veel natuur. Daar zakt de grondwaterstand echt langdurig onderuit. De landbouw is daar ook redelijk op ingericht. Maar je ziet ook wel wat meer kapitaalintensieve teelten. Die heel veel geld opbrengen, wat maakt dat je misschien heel veel grondwater moet onttrekken om die in de benen te houden als het heel erg droog wordt.

En dat zijn dilemma's, hoe moeten wij al die functies bedienen? Bijvoorbeeld langs de Dinkel, daar geldt ook die norm $T=10^1$, maar we kunnen die mooie slingerende Dinkel niet zo inrichten dat het water er niet meer uit komt. Daarom is gezegd, X aantal per jaar mag de Dinkel uit het bakje. En er is een Dinkedal-regeling opgesteld, dat agrariërs financieel worden gecompenseerd. Het is wel de vraag of dat de oplossingsrichting is voor de langere termijn als je het systeem veel natuurlijker wil inrichten.

Eigenlijk zeg je 'niemand mag er iets van merken', maar het is de vraag is hoe houdbaar is dat?

RdL: Ik zou bijna zeggen, dan heb je het over verlies in transities. En je kunt het ook in een grotere context plaatsen. Wij gaan in principe niet over functies, bijvoorbeeld dergelijke kapitaalsintensieve functies. Maar als we dit zien aankomen dan wordt dat wel meegegeven aan de Unie van Waterschappen, aan de Provincies, aan het Rijk. En daar komt ook het water en bodem sturend principe uit voort. En ook het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Water moet daar echt een leidende rol in krijgen.

Bijvoorbeeld die hoge beken op de flanken van de stuwwal. Daar proberen we het grondwater met name vast te houden door herinrichting. Dat is dus slingeren, verbreden en verondiepen. Dan zorg je dat er jaarrond minder grondwater wordt afgevoerd.

Terwijl bij die 40% gebieden doe je dus iets anders, daar gaat in de zomer het water niet naar de IJssel toe, maar juist omgekeerd?

RdL: Klopt. Daar duwen we het water de hoge zandgronden op via de kanalen. Eind jaren '90 is dat systeem pas echt in werking gekomen.

Als je dat niet had gedaan, had die landbouw dan zo kunnen floreren? Was je dan niet eerder tegen een grens aangelopen?

RdL: Dat is een vraag die LTO veel beter kan beantwoorden dan ik, maar bedrijfsvoering past zich natuurlijk aan op dat wat voor handen is. Het kan wel maken dat een en ander wat intensiever wordt.

Er wordt nu gezegd 'functie volgt peil' en niet meer 'peil volgt functie'.

RdL: In het verleden was het altijd van 'kom maar met een functie'. Dat doen we niet meer. Maar wij moeten wel aan allerlei normen voldoen zoals de ontwatering borgen. We proberen daarom ook meer de ruimtelijke ordening te helpen en te beïnvloeden. Dat je vooraf gaat nadenken welke functies passen. Vooral in Oost-Nederland is het watervraagstuk een ruimtelijk orderingsvraagstuk.

In welke zin?

RdL: Het grondwatersysteem is echt het dominante voedingsysteem. Als je hier beter weerbaar wil worden tegen die droogte, dan moet je hier ook functies hebben die tegen die grondwaterdroogte kunnen.

---

¹ Niet vaker dan 1 maal per tien jaar inundatie (overstroming)

Welke functies zijn dan wat minder logisch?

RdL: Dat is een moeilijke vraag. Is ook echt een bestuurlijke vraag. Dat zijn toch echt de functies die veel water vragen. Maar je kunt ook denken aan het omgekeerde. Misschien geen woningbouw in beekdalen. Omdat daar veel eerder wateroverlast optreedt.

Natuur en Milieu zegt dat je bij de norm voor overlast niet alleen naar schade door wateroverlast moet kijken, maar ook naar schade door droogte.

RdL: Voor 2018 werd alleen natschade op geld gezet. Nu proberen we die droogteschade voor landbouw - schade op natuur kun je moeilijk op geld zetten - mee te nemen in onze berekeningen.

In Brabant schijnt de verdroging van waterafhankelijke natuur al jaren aan de gang te zijn, zien jullie dat ook hier?

RdL: Ja, verdroging gaat er over dat we het watersysteem zodanig hebben ingericht dat grondwaterafhankelijke natuurgebieden structureel een te lage grondwaterstand hebben. Dat proberen we nu wel te beïnvloeden.

Wij wonen vlakbij de Berkel. Wat ons opvalt is dat de watergangen vrij diep zijn. Maar iemand zei wel, doordat ze diep ze zo zijn kun je ze vrij smal houden. En dan houd je meer landbouwgrond over.

RdL: Dat komt natuurlijk voort uit de ruilverkaveling. Als je echt dat water wil gaan vasthouden, en dat bedoelde toen ik zei, dat is echt een ruimtelijk ordeningsvraagstuk, dan moet je omhoog en de breedte in. Dat geldt ook bij de natuurlijke waterlopen, ook bij de Berkel, en dat vraagt veel meer oppervlakte. En in Nederland, dat durf ik wel te zeggen, hebben we toch wel een beetje strijd om oppervlakte.

Strijd om water en strijd om bodem die botsen? Je kunt niet altijd allebei hebben?

RdL: Dat klopt. We hebben er wel mooie voorbeelden van dat het wel gelukt is, de Regge en de Dinkel, maar daarom zijn het juist van die langdurige processen van misschien wel 15 jaar, je hebt echt de ruimte nodig.

Je kunt ook zeggen, boeren zijn nu eenmaal gewend aan een bepaalde ruimte dus die benutten ze maximaal, en als je daar wat van afpakt dan kost hem dat gewoon productie?

RdL: Ja, daar moet je het gesprek over voeren als je echt met die ruimte aan de slag wil. Het droogteprobleem laat eigenlijk zien dat het hier om een grotere opgave gaat, ook in het belang van agrariërs. Als wij daarmee aan de slag gaan dat betekent dat wel een bepaalde transitie. Daarin zit dat denken vanuit een natuurlijk systeem echt in.

Als je nu kijkt waar het waterschap Vechtstromen zelf, het dagelijks bestuur, daar zitten BBB, CDA en VVD in. Dat zijn toch wel de partijen met een achterban in de agrarische sector. En die partijen moeten misschien hun achterban een boodschap gaan vertellen die zij niet leuk vinden.

RdL: De huidige tijd vraagt wel om keuzes, maar die keuzes kunnen ook veel goeds brengen. Als wij vol inzetten op water vast houden dan is dat heel goed voor de agrarische sector maar ook voor de natuur. Dat besef begint ook te groeien.

Kun je altijd iedereen bedienen, op de lange termijn zal je misschien toch soms moeten zeggen 'sorry voor jou gaat het 'm niet helemaal worden'?

RdL: En dat is natuurlijk de moeilijkheid van het besturen. Je doet iets voor de achterban, maar je ziet ook de complexiteit van vraagstukken. Daarom vraagt deze tijd, denk ik persoonlijk, soms ook om moeilijke keuzes.